

สภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

CONDITIONS AND GUIDELINES EDUCATIONAL MANAGEMENT FOR BORDER SCHOOLS
OF BASIC EDUCATION IN THAILAND

เพ็ญสุดา สุตวงศ์¹, ธิดาวลัย อุ่นกอง, โสภา อำนวนรัตน์, และน้ำฝน กันมา

Pensuda Sutawong¹ Thidawan Unkong, Sopha Amnuayrat, and Namfon Gunma

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Education, The University of Phayao

Email; Pensuda8071@gmail.com¹

Received 17 November 2023; Revised 8 August 2024; Accepted 29 April 2025.

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย 1.1) สถานที่ตั้งโรงเรียนชายขอบตั้งอยู่ในบริเวณที่ติดกับพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และราชอาณาจักรกัมพูชา 1.2) จัดการศึกษาส่วนใหญ่จัดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรทางการศึกษา 1.3) สภาพทั่วไปที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชายขอบ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง ด้านคมนาคม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม 1.4) การวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ของโรงเรียนชายขอบ 2. แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย 1) หลักในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School- Based Management : SBM) 2) กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ ดังนี้ 2.1) การวางแผน 2.2) การจัดองค์การ 2.3) การอำนวยการ 2.4) การประสานงาน 2.5) การควบคุม 3) การศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education : ABE) จากงานวิจัยสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเพื่อให้เกิดความเท่าทันโลกสมัยใหม่และมีความเท่าเทียมตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยต่อไป

สำคัญ: โรงเรียนชายขอบ; สภาพและแนวทาง; สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

Abstract

This research has the objective to study the conditions and management guidelines for border schools in basic educational institutions in Thailand. It is qualitative research. Key informants include 5 educational institution directors and 7 experts obtained through purposive selection. The research tools are interviews and document recordings. The data were analyzed using content analysis. The research results found that; 1. Conditions of management of border schools of basic educational institutions in Thailand 1) Location of border schools is located in an area adjacent to the border area with the country. Lao People's Democratic Republic, The republic of the Union of Myanmar and The Kingdom of Cambodia 2) Education is organized mostly at the basic education level from Kindergarten Year 1 - Mathayom 6, there are educational personnel. 3) General conditions that affect the quality of education in border areas include economic, social, security, transportation, and public health. and environmental aspects 4) Analysis of organizational conditions (SWOT) of border schools. 2. Guidelines for managing border schools of basic educational institutions in Thailand 1) The principles for managing border schools use school-based management as a base, school-based management (School- Based Management : SBM) 2) The process of managing marginalized schools is as follows: 2.1) planning 2.2) organization 2.3) administration 2.4) coordination 2.5) control 3) spatial education (Area based Education : ABE). From the research on the conditions and management guidelines for border schools in basic educational institutions in Thailand. Improve the quality of education to keep it up to date with the modern world and have equality according to human rights principles to provide information for the management of border schools of basic educational institutions in Thailand. provide information for the management of marginal schools of basic educational institutions in Thailand.

Keywords: Border Schools; Conditions and guidelines; Basic Education In Thailand

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาทำให้เด็กชายขอบได้รับโอกาสทางการศึกษามีพัฒนาการมากขึ้นตามนโยบายของรัฐแต่ยังมีเด็กชายขอบที่ยังขาดโอกาสในการพัฒนาทางการศึกษาอีกจำนวนมากตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นให้คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีสุขภาวะที่ดีขึ้น และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มีวิสัยทัศน์ให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านความ

มั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (Pramethi Wimon Siri, 2016) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการนายธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ ได้กำหนดจุดเน้นเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วยเช่นกัน (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2017) นอกจากนี้แล้ว นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2558-2564) ได้มุ่งเสริมสร้างความมั่นคง ของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการสร้างความเป็นธรรม ความปรองดองและความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายแห่งชาติ, 2558) นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ว่าการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาเพื่อทักษะอาชีพและการมีงานทำในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเขตพื้นที่พิเศษ พื้นที่สูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บ ชายแดน และพื้นที่เกาะแก่ง ชายฝั่งทะเล ทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2020) โรงเรียนในพื้นที่ชายขอบของจังหวัด/อำเภอ มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ไม่รวมพื้นที่ติดสหพันธรัฐมาเลเซีย และพื้นที่ชายฝั่งทะเลและเกาะแก่ง ขอบเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนของประเทศไทยที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 27 จังหวัด 108 อำเภอ (Ministry of Education 2017) โรงเรียนชายขอบสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดขึ้นกระจายในชุมชนตามบริเวณอำเภอชายแดนของประเทศไทย เด็กนักเรียนชายขอบ เป็นบุตรหลานของคนชายขอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ และชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละพื้นที่ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งโรงเรียนชายขอบตามบริเวณพรมแดนของประเทศ จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายและแตกต่างของเด็กนักเรียน (Ministry of Education, 2017) สภาพความพร้อมของนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจนครอบครัวแตกแยกพ่อแม่เสียชีวิตและหย่าร้างชุมชนและผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยขาดการนิเทศกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอแหล่งเรียนรู้บางอย่างยังขาดการดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงมาดูแลสื่อการสอนยังไม่หลากหลายและไม่เพียงพอต่อนักเรียนกิจกรรมนอกห้องเรียนมากเกินไปส่งผลให้กิจกรรมการเรียนในชั้นไม่เพียงพอประมาณที่นำมาใช้ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอน (Santi Buranachart, 2018)

ผู้วิจัยขอศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเพื่อให้มีความเท่าทันโลกสมัยใหม่และมีความเท่าเทียมตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School- Based Management :SBM) เป็นแนวคิดในการบริหารโรงเรียนที่ริเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแสการบริหารแนวใหม่ในทางธุรกิจที่เน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการและผลักดันให้ มีการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด ในทางการศึกษาได้มีกระแสการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (Direk Manmuang, 2015 : 13 - 14)

2. กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ โดยทฤษฎีการบริหารจัดการธุรกิจ Theory of Business Administration ของ Henri Fayol มีหลักการสำคัญอยู่ 5 ปัจจัยหลักที่เรียกว่า POCCC ซึ่งต้องประสานสอดคล้องกัน ได้แก่ P – Planning : การวางแผน O – Organizing : การจัดองค์กร C – Commanding : การบังคับบัญชาหรือสั่งการ C – Coordinating : การประสานงาน และC – Controlling : การควบคุม (Direk Manmuang, 2015 : 13 - 14)

3. การศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education : ABE) กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนชายขอบขึ้นตามบริเวณพรมแดนของประเทศ จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนทั้งของรัฐ เอกชน มูลนิธิและองค์กรอิสระได้เข้ามาจัดการศึกษาให้เด็กชายขอบ การบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบจึงไม่มีโครงสร้างและรูปแบบที่เป็นแนวทางเดียวกันที่ชัดเจนการบริหารจัดการจึงอยู่ภายใต้ความคิดความเชื่อพื้นฐานขององค์กรตนเอง จัดการศึกษาในระดับอนุบาลจนถึงขั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับ (Office of the Basic Education Commission, 2013 : 10)

การทบทวนวรรณกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยดังนี้

1. หลักการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School- Based Management : SBM)

2. กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ 2.1) การวางแผน กระบวนการของการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดการดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2.2) จัดการองค์กร จัดกลุ่มงานทางด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป การมอบหมายงาน การมอบอำนาจหน้าที่ เพื่อให้ดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ 2.3) การอำนวยการ การใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามจุดหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แรงจูงใจ 2.4) การ

ประสานงาน การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 2.5) การควบคุม การจัดการศึกษาให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกำกับดูแล

3. การศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education : ABE) ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และประเภทโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน เพื่อประสานและบูรณาการการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาพหุพื้นที่ (Multisite Studies) จากสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบจำนวน 5 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกเอกสารของโรงเรียนและเอกสารอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปสาระสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการบริหารโรงเรียนชายขอบ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน ศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษาธิการเขต จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาชายขอบ จำนวน 2 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปสาระสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย มีผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า 1) สถานที่ตั้งโรงเรียนชายขอบตั้งอยู่ในบริเวณที่ติดกับพื้นที่ชายแดนมีพรมแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และราชอาณาจักรกัมพูชา 2) จัดการศึกษาส่วนใหญ่จัดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร รองผู้บริหาร ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง นักการภารโรง อธิการ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ที่สนับสนุนการศึกษา 3) สภาพทั่วไปที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชายขอบดังนี้ (1) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด รับจ้างทั่วไป และค้าขาย มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ประชาชนขาดความรู้และ

ทักษะวิชาชีพเฉพาะ (2) ด้านสังคม มีความขัดแย้งในกลุ่มชาติพันธุ์และชาติความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน ไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา ประชาชนมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีหลายเชื้อชาติ ศาสนา ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ประชาชนไม่รู้กฎหมาย (3) ด้านความมั่นคง มีปัญหาอาชญากรรมบริเวณชายแดน ประชาชนยังมีความเข้าใจและทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน มีปัญหาการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ (4) ด้านการคมนาคม การคมนาคมไม่สะดวก เป็นพื้นที่สูง พื้นที่ภูเขา ห่างไกล ไม่มีรถประจำทาง การสื่อสารโทรคมนาคมทำได้ลำบาก (5) ด้านสาธารณสุข ปัญหาทุพโภชนาการและไม่มีคุณภาพ ขาดแคลนอาหารกลางวัน และอาหารเสริมนม การสาธารณสุขขั้นพื้นฐานยังไม่เพียงพอ บางครั้งเกิดโรคติดต่อ และโรคอุบัติใหม่ (6) ด้านสิ่งแวดล้อม น้ำดื่มสะอาดไม่เพียงพอ ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง มีการบุกรุกทำลายป่า การประกอบอาชีพเกษตรที่มีการใช้สารเคมี 4) การวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ของโรงเรียน ชายขอบ พบว่า (1) จุดแข็งและโอกาส ได้แก่ ด้านวิชาการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก สนับสนุนผู้เรียนตามศักยภาพ และความสนใจ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ พื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ส่งเสริมทักษะอาชีพตามพื้นที่ชายขอบที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้านบุคลากร พัฒนาครูให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาครูและองค์กรด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผลการดำเนินงาน ด้านบริหารทั่วไป โรงเรียนตั้งอยู่ท่าเลที่เป็นเศรษฐกิจ (ลาว,พม่า,กัมพูชา) มีเครือข่ายโรงเรียนร่วมพัฒนาอย่างหลากหลาย ระบบการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียน พัฒนาตามธรรมชาติ มีความต้องการเทคโนโลยี ประชาชนทั่วไปรวมถึงหน่วยงานราชการในพื้นที่ให้ความร่วมมือ ดี และด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัด มีการระดมทรัพยากรจากภายนอก มีเครือข่าย การศึกษานอกเหนือจากต้นสังกัด การสร้างเครือข่าย มีการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชน องค์กรเอกชน สถานประกอบการ และหน่วยงานต่าง ๆ นโยบายเรียนฟรีตั้งแต่แรกเกิดจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) จุดอ่อน และอุปสรรค ได้แก่ ด้านวิชาการ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพบริบท และความต้องการกำลังคนในพื้นที่ ตลาดแรงงาน และสถานประกอบการ การวัดและประเมินผลที่ไม่เหมาะสม กับสภาพผู้เรียนและพื้นที่ ขาดการส่งเสริมด้านวิชาชีพเพื่อพัฒนาต่อยอดอาชีพเดิมในท้องถิ่น ด้านผู้เรียน เนื่องจากนักเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และมีปัญหาการสื่อสาร เด็กไร้สัญชาติ เข้ามาศึกษาแล้วต้อง เดินทางไปกลับยังประเทศตน และการเดินทางไม่สะดวกเนื่องจาก ที่พักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน นักเรียนเมื่อจบ การศึกษาไม่มีทักษะในการประกอบอาชีพ ทักษะทางเทคโนโลยี ขาดทักษะชีวิต อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อปัญหา อาชญากรรม ด้านบุคลากร ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น ขาดบุคลากรสายผู้สอนที่มีความรู้เฉพาะด้าน ครูและ ผู้บริหารสถานศึกษาย้ายบ่อย ครูไม่มีความรู้ภาษาถิ่น มีปัญหาการสื่อสารกับนักเรียน ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนใน พื้นที่ ครูขาดรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และไม่รองรับการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจ ครู สอนไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาและความถนัด รวมทั้งครูไม่มีประสบการณ์ เป็นครูบรรจุใหม่ ด้านบริหารทั่วไป ความไม่เพียงพออาคารสถานที่ สาธารณูปโภค และสื่อและอุปกรณ์การเรียน สื่อการเรียนการสอน ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องจักร ขาดแหล่งเรียนรู้ ขาดแคลน ไม่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ และไม่ได้มาตรฐาน ระบบน้ำไม่มีน้ำดื่มสะอาด ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ระบบสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา

ไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดแคลนบ้านพักครู ด้านงบประมาณ การบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่การดำเนินงาน ขาดความร่วมมือทางวิชาการและการสร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการและหน่วยงานอื่น ๆ ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากชุมชน องค์กรเอกชน สถานประกอบการ และหน่วยงาน ต่าง ๆ

2. แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า 1) หลักในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ มีการใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(School Based Management : SBM) การใช้พื้นที่เป็นฐานในการบริหารจัดการ เพื่อให้เข้ากับลักษณะของพื้นที่ (Area Based) ความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมตลอดจนบริหารให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษายกระดับคุณภาพ เพิ่มศักยภาพ ลดเงื่อนไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมเทคโนโลยีและอาชีพ มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการเหมาะสมกับพื้นที่ โดยคำนึงถึงบริบทชุมชนความต้องการตลาดแรงงานหรืออาชีพในชุมชน 2) กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) การวางแผน (Planning) กำหนดกรอบทิศทาง โดยใช้หลักการเชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์บริบท วิสัยทัศน์ เป้าหมายการจัดการศึกษา โดยมีการระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ตามบริบทของพื้นที่ เพื่อทำแผนการพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน โดยยึดหลักความพร้อมของโรงเรียนควบคู่ไปกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ (การจัดองค์การ (Organizin)) ในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประมวผล โรงเรียนชายขอบ ควรจัดทำหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ (Area Based) โดยมีวิชาเพิ่มเติมด้านภาษาและการส่งเสริมอาชีพตามบริบทของพื้นที่ จัดทำแผนงานปฏิบัติงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาให้พร้อมและทันสมัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนากระบวนการคิด การปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมีกระบวนการบูรณาการที่สูงสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ PLC ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดสรรทรัพยากร และระดมทรัพยากร งบประมาณ ของโรงเรียนชายขอบ ควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ความเป็นธรรม ลดขั้นตอนในการปฏิบัติ เกิดประโยชน์สูงสุด มีการระดมทรัพยากรจากองค์กรต่างๆ หรือภาคีเครือข่ายทางการศึกษาทุกภาคส่วน ยึดหลักการบริหารงานงบประมาณมุ่งผลสัมฤทธิ์และแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา มีการรายงานผลเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการบริหารงานบุคคล พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจ จัดการเรียนการสอน และการสร้างแรงจูงใจให้ ปฏิบัติภารกิจที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดความคล่องตัว ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพที่มีการเตรียมความพร้อมครูและบุคลากรทางการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ การทำงานเป็นทีม กระบวนการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทางวิชาชีพ PLC ส่งเสริมทักษะด้านสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม และด้านการบริหารงานทั่วไป เน้นการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย มีการจัดระบบองค์กรเพื่อบรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ ภาคเครือข่าย องค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่โดยมีกระบวนการที่หลากหลายมาใช้ในการบริหารงานนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการ มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ อำนวยความสะดวกด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตามบริบทของพื้นที่มาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) การอำนวยการ (Commanding) ควรอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านโดยผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินตามศักยภาพของตนเอง จัดหาแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกเพื่อมาส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา สนับสนุนวิทยากรภายนอก ลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนสื่อและเทคโนโลยีนวัตกรรม สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ผ่านการทำงานปกติแต่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 4) การประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในพื้นที่หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนชายขอบ มีวิธีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วประหยัดเวลา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดีไม่เกิดความซ้ำซ้อนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดขั้นตอนการลงมือทำอย่างชัดเจนฝึกฝนทีมงาน เพื่อประสานงานและช่วยส่งเสริมในการประสานงานติดต่อเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา 5) การควบคุม (Controlling) มีการควบคุม ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบ มีหลักฐานในการตรวจสอบจัดเก็บข้อมูลประมวลผลเชิงพัฒนาวิเคราะห์ปัญหา ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มีการสรุปแนวทางแก้ปัญหา นำผลมาวิเคราะห์จัดทำรายงานผลการดำเนินงานนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ

3. การศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education : ABE) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งแก้ปัญหาโดยใช้โจทย์พื้นที่เป็นฐานใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องตามบริบทความต้องการของพื้นที่ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วยการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนคณะทำงานและการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนบนฐานข้อมูลความรู้ ทรัพยากรในพื้นที่และความเชื่อมั่นไว้วางใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า สภาพทั่วไปที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ชายขอบดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ อาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด รั้งจ้างทั่วไปและค้าขาย ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ประชาชนขาดทักษะวิชาชีพเฉพาะขาดความรู้ และแรงงานในพื้นที่เป็นแรงงานคุณภาพต่ำ ขาดช่องทางการจำหน่ายสินค้า ด้านสังคม มีความขัดแย้งในกลุ่มชาติพันธุ์และขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนดั้งเดิม

มีความเข้มแข็งลดลง ไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา ประชาชนมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีหลายเชื้อชาติศาสนา ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ประชาชนไม่รู้กฎหมาย ด้านความมั่นคง มีปัญหาเสียดินบริเวณชายแดน ประชาชนยังมีความเข้าใจและทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน มีปัญหาการลักลอบเข้าเมือง ผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ ด้านการคมนาคมในบางพื้นที่มีการคมนาคมไม่สะดวก เป็นพื้นที่สูง พื้นที่ภูเขา ห่างไกล ไม่มีรถประจำทาง การสื่อสารโทรคมนาคมทำได้ลำบาก ด้านสาธารณสุข ปัญหาทุพโภชนาการ อนามัยนักเรียนไม่สมบูรณ์ ความขาดแคลนอาหารและอาหารเสริมนม การสาธารณสุขขั้นพื้นฐานยังไม่เพียงพอ บางครั้งเกิดโรคติดต่อ และโรคอุบัติใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม ไม่มีน้ำดื่มสะอาด ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง มีการบุกรุกทำลายป่า การประกอบอาชีพเกษตรที่มีการใช้สารเคมี ซึ่งสอดคล้องกับ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2020, : 7-9) จากแผนพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดน พ.ศ. 2560 - 2564 พื้นที่ชายแดนไทยที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สภาพชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งทางปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง ด้านคมนาคม ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม และประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง บางพื้นที่มีการลี้ภัยจำนวนมาก มีปัญหาเสียดิน การค้ามนุษย์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ โดยสภาพปัญหาของพื้นที่ การวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ของโรงเรียนชายขอบ ดังนี้ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านบริหารทั่วไป และด้านงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2020, : 7 - 9) จากแผนพัฒนาการศึกษาพื้นที่ชายแดน พ.ศ. 2560 - 2564 สภาพปัญหาการจัดการศึกษา ดังนี้ ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สาธารณูปโภค และสื่อและอุปกรณ์การเรียน และด้านงบประมาณการบริหารและการจัดการ

2. แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า 1) หลักในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ มีการใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) การใช้พื้นที่เป็นฐานในการบริหารจัดการ เพื่อให้เข้ากับลักษณะของพื้นที่ (Area Based) ความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมตลอดจนบริหารให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษายกระดับคุณภาพ เพิ่มศักยภาพ ลดเงื่อนไข ส่งเสริมเทคโนโลยีและอาชีพ มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับพื้นที่โดยคำนึงถึงบริบทชุมชนความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานหรืออาชีพในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Narong Aphaijai (2015 : 172), David, J. L (1996 : 4 - 5) และ Cheng, Yin Cheong (1996 : 44) ที่กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นฐานคือการให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารตนเองในลักษณะเชิงเบ็ดเสร็จให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเชื่อว่าโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ที่มากจะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้นมีความยืดหยุ่นและผลผลิตดีขึ้น 2) กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) การวางแผน กำหนดกรอบทิศทาง โดยใช้หลักการ

เชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์บริบท วิสัยทัศน์ เป้าหมายการจัดการศึกษา โดยมีการระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบตาม ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ตามบริบทของพื้นที่ เพื่อจัดเป็นแผนการพัฒนาศึกษาและแผนปฏิบัติการ ของโรงเรียน โดยยึดหลักความพร้อมของโรงเรียนควบคู่ไปกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องการพัฒนาคณาจารย์การศึกษาของโรงเรียนชายขอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Wiroj Sarratna (2003 : 3 -5) ได้กล่าว ว่า การวางแผน เป็นการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนักวิชาการทั้งหลายกำหนดขึ้น จะเริ่มต้นด้วยหน้าที่ ทางการวางแผนเป็นอันดับแรกจึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนเป็นอย่างดี ประกอบด้วย ภารกิจ จุดหมายและแผน โดยภารกิจเป็นข้อประกาศอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลพื้นฐานในการดำรง อยู่ขององค์การและขอบข่ายงานเฉพาะขององค์การหรือที่ให้องค์การแตกต่างจากองค์การอื่น สำหรับจุดหมาย เป็นเป้าหมายแห่งอนาคต หรือผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์การต้องการให้บรรลุผล ขณะเดียวกันแผนงานหมายถึง วิธีทางที่จะก่อให้เกิดการกระทำเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์การ (2) การจัดองค์การ ในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประมวผล โรงเรียน ชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ควรจัดทำหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการ ของพื้นที่ (Area Based) โดยมีวิชาเพิ่มเติมด้านภาษาและการส่งเสริมอาชีพตามบริบทของพื้นที่ จัดทำแผนงาน ปฏิบัติงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาให้พร้อมและทันสมัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาระบบการคิด การปฏิบัติจริง สามารถนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ที่หลากหลายมีกระบวนการบูรณาการที่สูงสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ PLC ซึ่งสอดคล้องกับ Songkhrot Leksomboon (2012) กล่าวว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในส่วนด้านหลักสูตรเน้นทักษะ การดำรงชีวิต ทักษะด้าน วิชาชีพ มีความยืดหยุ่น หลากหลายเนื้อหา มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ มี การบูรณาการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความแตกต่างของบุคคล สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เน้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้พื้นฐาน ทักษะทั่วไปและทักษะ ประกอบอาชีพพื้นฐาน โดยการสอนร่วมกับสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพ ในด้านการบริหารงาน งบประมาณ เป็นการจัดสรรทรัพยากร และการระดมทรัพยากร งบประมาณ ของโรงเรียนชายขอบ ควรมุ่งเน้น ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเป็นธรรม ลดขั้นตอนในการ ปฏิบัติ เกิดประโยชน์สูงสุดมีการระดมทรัพยากรจากองค์กรต่างๆ หรือภาคีเครือข่ายทางการศึกษาทุกภาคส่วน ยึดหลักการบริหารงานงบประมาณมุ่งผลสัมฤทธิ์และแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สิน ของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา มีการรายงานผลเป็นประจำอย่าง ต่อเนื่องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีภูมิคุ้มกันใน การใช้ฟังงบประมาณต้องอาศัยความรู้เรื่องระเบียบการใช้งบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Rung Kaewdaeng (2003 : 51) ซึ่งกล่าวถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคม เพื่อการจัดการศึกษา ทุก ส่วนของสังคม ทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐเอกชน องค์กรชุมชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการ จัดการศึกษา ทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว ในด้านการบริหารงาน

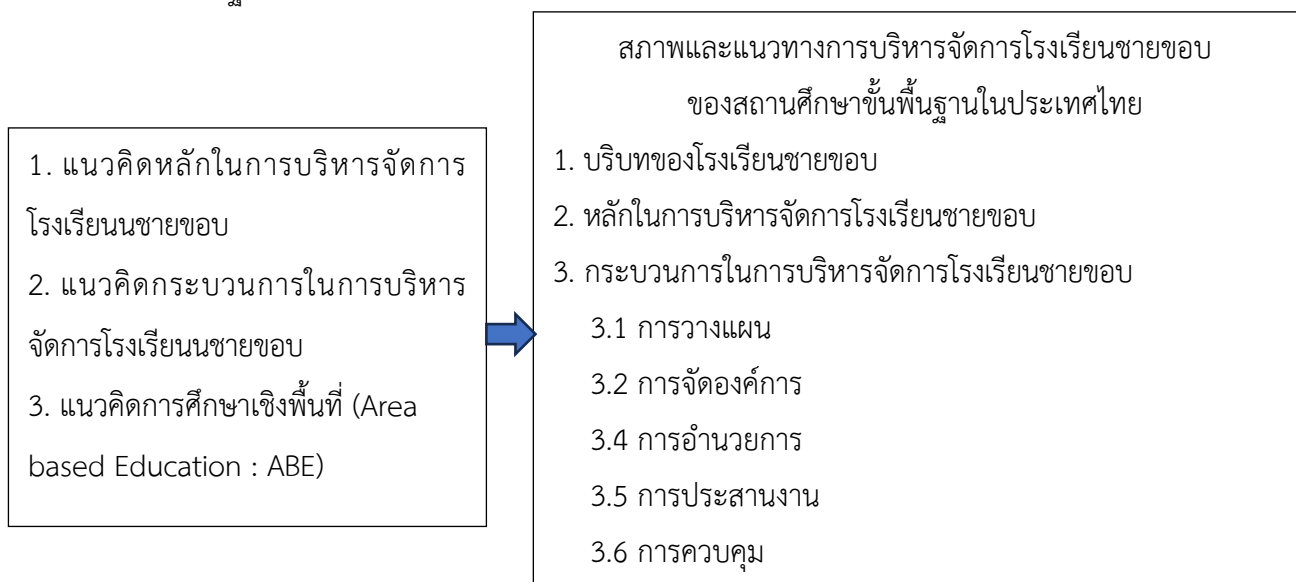
บุคคล การพัฒนาบุคลากรการสร้างขวัญกำลังใจ จัดการเรียนการสอน และการสร้างแรงจูงใจให้ เป็นภารกิจที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดความคล่องตัวภายใต้หลักธรรมาภิบาลของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญและกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้คนให้ตรงกับความรู้ความสามารถและความเหมาะสมตามความถนัดและส่งเสริมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดความรู้ที่แท้จริงมีการเตรียมความพร้อมครูและบุคลากรทางการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ การทำงานเป็นทีม กระบวนการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ส่งเสริมทักษะด้านสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมี สอดคล้องกับ Santi Buranachart (2018) กล่าวว่า ด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ มีความโอ้อ้อมอารี มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีโอกาสศึกษาด้านภาษา และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ เพิ่มขึ้น แต่มีไม่เพียงพอ และยังขาดความมั่นคงในอาชีพในกลุ่มที่เป็นอัตราจ้าง และพนักงาน การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง บางครั้งต้องรอตำแหน่งซึ่งไม่ทันกับการเรียนการสอน ในด้านการบริหารงานทั่วไป เป็นการมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย ควรมีการจัดระบบองค์กรเพื่อบรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ ภาคเครือข่าย องค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่โดยมีกระบวนการที่หลากหลายมาใช้ในการบริหารงาน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการ มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ อำนวยความสะดวกด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตามบริบทของพื้นที่มาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Narong Aphaijai. (2015 : 172) ที่กล่าวว่า งานบริหารทั่วไป ได้แก่ การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการสร้างเครือข่าย มีภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3) การอำนวยการ ควรอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านโดยผู้อำนวยการโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินตามศักยภาพของตนเอง จัดหาแหล่งทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกเพื่อมาส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา สนับสนุนวิทยากรภายนอก ลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนสื่อและเทคโนโลยีนวัตกรรม สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ผ่านการทำงานปกติแต่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Prawet Wasi (2000 : 9 –10) ที่กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาว่าการศึกษาเป็นความหวังของสังคมและเป็นเสมือนต้นทาง แห่งสภาพจิตใจครอบครัววัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เป็นกระบวนการทางการศึกษา จึงมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เป็นกระบวนการที่เป็นกลาง ทุกคนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ 4) การประสานงาน ควรมีการประสานงานติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในพื้นที่หน่วยงานต่าง ๆ มีวิธีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ดีไม่เกิดความซ้ำซ้อนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดขั้นตอนการลงมือทำอย่างชัดเจนฝึกฝนทีมงาน เพื่อประสานงานและช่วยส่งเสริมในการประสานงานติดต่อเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Samit Satchanukorn (2003 : 1 – 5) ที่กล่าวว่า การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้งานหรือกิจกรรมย่อย ๆ ที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะเวลาเดียวกัน ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด

ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน 5) การควบคุม ควรมีการควบคุม ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ตรวจสอบ มีหลักฐานในการตรวจสอบจัดเก็บข้อมูลประมวลผลเชิงพัฒนาวิเคราะห์ปัญหา ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มีการสรุปแนวทางแก้ปัญหา นำผลมาวิเคราะห์จัดทำรายงานผลการดำเนินงานนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Supachoke Piyasan (2015) ที่กล่าวว่า ด้านการนิเทศติดตามช่วยเหลือพบว่าการดำเนินการนิเทศ เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรโดยมีแนวทางการดำเนินการนิเทศได้แก่การสร้างควมไว้วางใจระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศให้เกิดขึ้นในบรรยากาศของกัลยาณมิตรและควรสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการนิเทศอย่างยั่งยืน

สรุปองค์ความรู้

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยสภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพและแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หลักในการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนชายขอบต้องมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการปรับตัว ทักษะการสื่อสารและทักษะมนุษยสัมพันธ์ เพื่อสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2) กระบวนการในการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบ ทุกขั้นตอนต้องเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

3) การศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education) ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนชายขอบจึงควรมีทักษะข้ามวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนชายขอบในประเทศไทย

References

- Border Security Management Plan 2016 - 2021. by the Office of the Security Council. National Security, 2016
- Border area education development plan. (2017 - 2021) of the Ministry of Education Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education 2017
- Cheng, Yin Cheong. (1996). School Effectiveness and School-based Management : A Mechanism for Development. London : The Falmer Press.
- David, Jane L. (1996). “The Who, What, and Why of Site-Based Management”, Educational Leadership. 53, 4 (December 1995/January 1996) : 4 – 9
- Direk Manmuang (2015). Development of school management strategies in mountainous and marginal areas. western region Under the jurisdiction of the Primary Educational Service Area Office Tak Province, Bangkok: Research Information Center
- Narong Aphaijai (2017) conducted a study on the educational management model to promote Careers for underprivileged children Schools under the Royal Initiative Project. Bangkok: Research Information Center.
- National Education Plan 2017 - 2036 Ministry of Education, 2017
- Ministry of Education. (2021). Ministry of Education Policy 2021 Bangkok : Ministry of Education.
- Prawet Wasi. “First Katha” learning reform that emphasizes the learner as the most important. Bangkok: Teachers Council Ladprao, 2000.
- Pramethi Wimon Siri. (2016). 20-year national strategy, the future of Thailand. For stability, prosperity, and sustainability. Lecture documents, Friday 26 August 2016.
- Rung Kaewdaeng. Juristic Person School. Bangkok: Thai Watthana Panich, 2003
- Santi Buranachart (2018) conducted research on educational management strategies of advanced educational institutions. Basics in the context of a multicultural society in Phayao Province.
- Samit Satchanukorn. Coordination techniques. Bangkok: Saitharn, 2003

- Songkhrot Leksomboon. (2012) Studying the future of vocational education for underprivileged children. Opportunities in Chiang Mai Province, educational results. Bangkok: Research Information Center.
- Supachoke Piyasan. (2015). Development of basic education management model for Careers for schools In high areas and wilderness areas. Chiang Mai: Doctor of Philosophy in Educational Research and Development Chiang Mai University, 2015
- Udom Rupdee. (2016). Management model for educational quality assurance of vocational education institutions.
- Wanchai Kolasut. (2006). Participatory management. Bangkok: Department of Public Works and Town & Country Planning. Ministry of Interior.
- Wiroj Saratna. (2003). Educational administration: principles, theories, functions, issues and analysis. (4th printing). Bangkok: Thipwisujan.
- Worachai Wipuuprakot. Organizing spatial education in participatory management by administrators of basic educational institutions. Faculty of Education Bangkok Thonburi University. Panyapiwat Journal Panyapiwat Institute of Management Research and Development Office. 2021

